

Clasa a XI-a, Soluții și barem

Problema 1. Considerăm șirul de numere reale $(x_n)_{n \geq 1}$ definit recurent prin $x_1 = 1$ și $x_{n+1} = x_n + \frac{n^2}{x_n}$ pentru $n \geq 1$. Arătați că, pentru orice $n \in \mathbb{N}$,

$$\sqrt{n^3} \leq \sqrt{\frac{3}{2}} x_{n+1} \leq \sqrt{(n+2)^3}.$$

G. René

Soluție și barem. Avem evident $x_{n+1}^2 = x_n^2 + 2n^2 + \frac{n^4}{x_n^2} > x_n^2 + 2n^2$. De aici rezultă $x_{n+1}^2 > \frac{n(n+1)(2n+1)}{3} > \frac{2}{3}n^3$ pentru orice $n \in \mathbb{N}$ **9p**

Din relația de recurență deducem apoi că $x_{n+1}^2 < x_n^2 + 2n^2 + \frac{3n}{2}$ **6p**

Rămâne de verificat $\frac{n(n+1)(2n+1)}{3} + \frac{3n(n+1)}{4} \leq \frac{2}{3} \cdot (n+2)^3$ **6p**

Problema 2. Fie $A, B \in \mathcal{M}_3(\mathbb{R})$ astfel încât $AB - BA = A$. Arătați că $A^3 = O_3$.

***

Soluție și barem. Prin inducție, deducem $A^n B - BA^n = nA^n$ **6p**

De aici rezultă că $\text{tr}(A^n) = 0$ pentru orice $n \geq 1$ **6p**

Teorema Hamilton-Cayley implică $A^3 - \text{tr}(A)A^2 + aA - \det(A)I_3 = O_3$, unde $a = \frac{1}{2}(\text{tr}(A)^2 - \text{tr}(A^2)) = 0$, deci $A^3 = \det(A)I_3$ și, cum $\text{tr}(A^3) = 0$, deducem $A^3 = O_3$ **9p**

Problema 3. Fie $f : [1, \infty) \rightarrow \mathbb{R}$ o funcție continuă cu proprietatea că $f(x^n) \geq f(x)$, oricare ar fi $x \in [1, \infty)$ și $n \in \mathbb{N}$. Arătați că $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x)$ există.

***

Soluție și barem. Fie $g : [0, \infty) \rightarrow \mathbb{R}$, $g(x) = f(e^x)$. Atunci g este continuă pe $[0, \infty)$ și $g(nx) \geq g(x)$ pe domeniu. E suficient să arătăm că limita lui g la infinit există **3p**

Presupunem că nu ar fi așa. Există atunci două șiruri cu limita infinit, $(x_k)_k$, $(y_k)_k$ și $L > l$, astfel ca $\lim g(x_k) = L$, $\lim g(y_k) = l$ **3p**

Așadar există $a \in [0, \infty)$ și $l' > l$ cu $g(a) > l'$, deci, din continuitate, un interval $[a, b]$, neredus la un punct, cu $g(x) > l'$ pentru $x \in [a, b]$ **3p**

Căutăm $n_0 \in \mathbb{N}$ astfel încât reuniunea intervalelor $[na, nb]$, $n \geq n_0$ să fie intervalul $[an_0, \infty)$. Pentru aceasta, este suficient ca $(n+1)a \leq nb$ pentru $n \geq n_0$, adică $n \geq \frac{a}{b-a}$. Astfel, putem lua $n_0 = [a/(b-a)] + 1$ **6p**

Reiese că pentru orice $x \in [an_0, \infty)$ există $n \in \mathbb{N}^*$ astfel încât $x \in [na, nb]$, deci $g(x) \geq g(x/n) > l'$, în contradicție cu existența șirului $(x_k)_k$ **6p**

Observație. Din ipoteză nu reiese că funcția este monotonă. Un exemplu în acest sens este $f(x) = \frac{\cos x - 4}{x + 1}$.

Problema 4. Fie $A \in \mathcal{M}_3(\mathbb{Z})$. Notăm cu $d(A)$ cel mai mare divizor comun al elementelor matricei A . Arătați că, dacă $d(A) = d(A^2) = d(A^3) = 1$, atunci $d(A^k) = 1$ pentru orice $k \geq 1$.

Cristi Săvescu

Soluție și barem. Nu putem avea $d(A^k) = 0$ pentru vreun $k \in \mathbb{N}$, căci atunci, din Hamilton-Cayley, am avea $A^3 = O_3 \dots \dots \dots$ **3p**

Din teorema Hamilton-Cayley, există $a, b, c \in \mathbb{Z}$ astfel încât $A^3 + aA^2 + bA + cI_3 = O_3 \dots \dots \dots$ **3p**

Pentru $k \geq 2$, înmulțind relația cu A^{k-1} obținem $A^{k+2} + aA^{k+1} + bA^k + cA^{k-1} = O_3 \dots \dots \dots$ **3p**

Fie, prin absurd, $k > 3$ cel mai mic natural cu $p = d(A^k) > 1$. Pentru $r \geq k$ avem $A^r = A^k \cdot A^{r-k} = pB$, $B \in M_3(\mathbb{Z})$, deci matricele A^{k+2}, A^{k+1}, A^k au toate elementele divizibile cu p . Rezultă că c e divizibil cu $p \dots \dots \dots$ **6p**

Se arată pe rând, în același mod, că a, b sunt divizibile cu p , deci $A^3 = pD$ cu $D \in M_3(\mathbb{Z})$, adică $d(A^3) \geq p > 1$, contradicție. $\dots \dots \dots$ **6p**